

ภาคผนวก ก. รายละเอียดงานบุญพิธี

ศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติในพระพุทธศาสนา แม้จะไม่ใช่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แต่ก็เป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงแก่นแท้ไว้ดุจดังเปลือกไม้ที่ห่อหุ้มเนื้อไม้ไว้ (ศาสนพิธีสำหรับพระพุทธศาสนา, 2525) ดังนั้น การคงอยู่ของศาสนพิธีต่างๆ จึงนับเป็นการหนุนเนื่องพระพุทธศาสนาให้คงอยู่

ศาสนพิธีในทางพระพุทธศาสนาเฉพาะพุทธศาสนิกชน แบ่งเป็น 4 หมวดใหญ่ (ศาสนพิธีสำหรับพระพุทธศาสนา, 2525) คือ

1. กุศลพิธี หมายถึง พิธีกรรมอันเนื่องด้วยการอบรมความดีทางพระพุทธศาสนา เฉพาะตัวบุคคล เช่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา และการรักษาศีลประเภทต่างๆ

2. บุญพิธี หมายถึง พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว ซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 พิธีทำบุญในงานมงคล ได้แก่ การทำบุญในโอกาสต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัว และมีตรสหาย เช่น การทำบุญบ้าน การแต่งงาน เป็นต้น

2.2 พิธีทำบุญในงานอวมงคล ได้แก่ การทำบุญเกี่ยวกับการตาย เช่น การทำบุญย้ายศพ การทำบุญอุทิศบุญกุศล

3. ทานพิธี หมายถึง พิธีถวายทานต่างๆ เช่น ถวายอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น

4. ปกิณกพิธี หมายถึง พิธีเบ็ดเตล็ด ได้แก่ มารยาทและระเบียบในพิธีทั้ง 3 ข้างต้น เช่นวิธีอาราธนาศีล วิธีประเคนพระ วิถีแสดงความเคารพพระ เป็นต้น

ก. พิธีทำบุญในงานมงคล

พิธีทำบุญในงานมงคล เป็นส่วนหนึ่งของบุญพิธีหรือการทำความดีเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวของพุทธศาสนิกชน เป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของคนทั่วไป โดยมากทำเพื่อการฉลองหรือต้องการสิริมงคล

งานหลักของการทำบุญ คือ การเลี้ยงพระ จึงนิยมเรียกว่า การทำบุญเลี้ยงพระ มีการนิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์ แล้วถวายภัตตาหารเช้าหรือเพล เสร็จแล้วถวายเครื่องไทยธรรมจากพระสงฆ์และรับพรจากพระสงฆ์

ในการทำบุญ ผู้ที่จะทำบุญเนื่องในงานต่างๆ นั้น เรียกว่า เจ้าภาพ ซึ่งมักจะเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือผู้ที่ประสงค์จะทำงานบุญนั้นๆ หรือเป็นคนละบุคคล

พิธีทำบุญ มีระเบียบปฏิบัติแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ พิธีทางฝ่ายเจ้าภาพหรือฝ่ายคฤหัสถ์ และพิธีฝ่ายสงฆ์สำหรับฝ่ายเจ้าภาพ ได้แก่

- การจัดเตรียมสถานที่
- การจัดเตรียมสิ่งของต่างๆ สำหรับพิธีและการปฏิบัติในพิธี
- การนิมนต์พระสงฆ์และการเชิญแขกมาในงาน
- การเตรียมอาหารถวายพระสงฆ์และการเลี้ยงดูแขกญาติมิตรสหายที่มาในงาน

ในส่วนพิธีฝ่ายสงฆ์ นอกจากการเตรียมตัวเกี่ยวกับการประกอบพิธีตามที่ได้รับนิมนต์แล้ว ยังต้องศึกษาเกี่ยวกับพิธีเจริญพระพุทธมนต์และพิธีสวดต่างๆ

การจัดเตรียมพิธีทั่วไปในการทำบุญงานมงคล

พิธีฝ่ายเจ้าภาพ เบื้องต้นจะต้องเตรียมกิจการต่างๆที่ควรทำก่อน ดังนี้

1. **การกำหนดวันเวลาทำบุญ** การทำบุญส่วนใหญ่จะไม่กำหนดด้วยวันและเวลา แต่มีการทำบุญบางอย่างที่นิยมกำหนดวันเวลา คือ งานแต่งงาน และงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และงานบางอย่างก็กำหนดด้วยวันที่แน่นอน เช่น การทำบุญงานคล้ายวันเกิด

2. **การอาราธนาพระสงฆ์** หากเป็นงานมงคลนิยมนิมนต์พระเป็นเลขคู่ เช่น 5 รูป 7 รูป หรือ 9 รูป ยกเว้นงานแต่งงานที่สามารถนิมนต์เป็นคู่ได้ แต่หากเป็นงานเฉพาะตัว เช่น ทำบุญต่ออายุ สามารถนิมนต์ตามความต้องการของตนเองได้

การอาราธนาพระสงฆ์โดยทั่วไปมี 2 วิธี คือ การอาราธนาด้วยปากเปล่า หรือทำหนังสืออาราธนา หากเป็นงานมงคลควรใช้คำว่า **ขออาราธนาเจริญพระพุทธมนต์** ไม่ควรใช้สลับกับคำว่า **ขออาราธนาสวดพระพุทธมนต์** ซึ่งเป็นคำอาราธนาในพิธีอวมงคล เช่น พิธีศพ สิ่งที่ต้องระงับในการอาราธนา คือ

1. จะอาราธนาไปในงานอะไร เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญต่ออายุ
2. วันและเวลาที่จะทำบุญ
3. สถานที่ที่จะทำบุญ
4. จำนวนพระสงฆ์ที่ต้องการ
5. การไปสถานที่ทำบุญ โดยจะมารับท่านหรือให้ท่านไปเอง หากเป็นการสะดวก ควรจะมารับท่านเพื่อป้องกันความผิดพลาด แต่หากให้ท่านไปเองควรมีบุคคลผู้ทางไปพร้อมกับท่าน เพื่ออำนวยความสะดวกด้านค่าพาหนะ และคอยบอกทาง
6. จะอาราธนาให้รับอาหารบิณฑบาต เช้า หรือเพล
7. หากต้องการเจิมบ้านจะต้องระงับไว้ด้วย

สิ่งที่ไม่ควรระงับอย่างยิ่ง คือ อาหารและสิ่งของที่ถวายพระ หรือการถามท่านว่าต้องการอาหารชนิดใด เพราะจะทำให้พระสงฆ์ท่านผิดวินัยของสงฆ์

3. การเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ในพิธี

1. **โต๊ะหมู่บูชา** โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานที่ หากเป็นห้องโถงใหญ่ก็อาจใช้เป็นโต๊ะหมู่ใหญ่ได้ แต่หากเป็นห้องขนาดเล็กก็อาจใช้เป็นห้องหมู่5 ได้

2. **พระพุทธรูป** 1 องค์

3. **แจกันและเชิงเทียน** อย่างน้อยที่สุด 1 คู่ อย่างมากไม่เกินจำนวนตามที่ระงับไว้ในการจัดโต๊ะหมู่บูชาประเภทต่างๆ

4. **กระถางธูป** 1 กระถาง

5. **ขันหรือบาตรน้ำมนต์** 1 ใบ พร้อมเทียนขี้ผึ้งหนักหนึ่งบาท 1 แท่ง สำหรับทำน้ำมนต์ หากไม่มีให้ใช้ขันเงินหรือทองแทน ใส่น้ำใสสะอาดที่สามารถดื่มกินได้ แต่ไม่นิยมใช้น้ำฝนทำน้ำมนต์เพราะถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์จะต้องเป็นน้ำที่อยู่ตามปกติ นอกจากนี้ยังนิยมใส่น้ำมันสด เช่น ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ลงในขันน้ำมนต์

6. **ดอกไม้ ธูป เทียน** สำหรับใช้บูชาพระที่โต๊ะหมู่บูชา

7. **ที่พระมน้ำมนต์** โดยจะใช้หญ้าคามัดเป็นกำ หรือหากไม่มีอาจใช้กำนมะยมมัดเป็นกำ ซึ่งเป็นความเชื่อมาตามประเพณีคติพราหมณ์ ซึ่งมีเรื่องเล่าตามพระคัมภีร์เวทของพราหมณ์ว่า เมื่อครั้งอสูรกับเทวดาร่วมกันกวนเกษียรสมุทรให้เป็นน้ำอมฤตสำเร็จ พวกเทวดาหาอุบายกีดกันไม่ให้สูรดื่มน้ำอมฤต จึงเกิดการรบ จนน้ำอมฤตตกลงมาบนหญ้าคา 2 – 3 หยด พราหมณ์จึงถือว่าหญ้าคาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในทางพุทธศาสนาถือว่าหญ้าคาเป็นหญ้ามงคล เพราะเป็นปุ้อาสนะในวันที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้

ส่วนไม้มะยมมิใช่เฉพาะในประเทศไทย ถือว่า “ไม้มะยม” มีชื่อพ้องกับคำว่า “ยมทนต์” คือ ไม้อาญาสิทธิ์ของพญายมผู้เป็นเจ้าของภูตผีปีศาจ ชาวไทยเราจึงถือเคล็ดซื้อพ้องนำมาใช้ประพรมน้ำมนต์เพื่อขับไล่เสนียดจัญไร และเพื่อให้ขลังขึ้นนิยมใช้กำนมะยมมัดรวมกัน 7 กำ พ้องกับจำนวนหัวข้อธรรมในโพชฌงคสูตรซึ่งเป็นธรรมโอสถพิเศษ และเท่ากับจำนวนพระปริตร 7 ตำนานที่พระสงฆ์สวดในงานมงคลนั้นด้วย

8. **อาสนะสำหรับพระนั่ง** โดยอาจเป็นอาสนะที่ทำขึ้นเฉพาะตัว หรือพรม โดยมีหลักการปูหรือตั้งอาสนะคือ จะต้องให้ที่นั่งพระสงฆ์สูงกว่าที่นั่งของฆราวาสในงานนั้น ซึ่งถือเป็นการแสดงความเคารพประการหนึ่ง

9. **กระโถน แก้วน้ำร้อน-น้ำเย็น** โดยตั้งกระโถนไว้ด้านในสุด

10. **สายสิญจน์** 1 ม้วน โดยในงานมงคลนิยมใช้สายสิญจน์ 9 เส้น สำหรับใช้เวียนรอบบ้านหรือห้องพิธีและโยงจากพรพุทธรูปมายังขันน้ำมนต์ การเวียนสายสิญจน์จะต้องเวียนจากขวามาซ้ายตามเข็มนาฬิกา ไม่ควรใช้สายสิญจน์พันพระศอ(คอ) หรือองค์พระพุทธรูป ควรเวียนเฉพาะที่ฐานพระพุทธรูปหรือพระหัตถ์เท่านั้น แล้วโยงมาที่ขันน้ำมนต์ เวียนขวา 3 รอบ ส่วนที่เหลือให้วางไว้บนพานใกล้ขันน้ำมนต์ เพื่อให้พระสงฆ์ใช้ถือในเวลาเจริญพระพุทธมนต์

11. **เครื่องเจิม** หากต้องการเจิมบ้านหรือสิ่งใดๆเพื่อเป็นสิริมงคลจะต้องแจ้งแก่พระสงฆ์ โดยจะต้องเตรียมน้ำแบ่ง ช้าง ทอง พร้อมตลับเล็กๆสำหรับใส่แบ่งมาเตรียมไว้

4. **การเตรียมเครื่องไทยธรรม** หมายถึง สิ่งของที่จะใช้ถวายภิกษุสงฆ์ นอกจากภัตตาหาร คาว-หวาน มักนิยมจัดเครื่องไทยธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณรโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย คือ

1. ภัตตาหารคาว-หวาน
2. น้ำ รวมทั้งเครื่องดื่มอันสมควรแก่สมณะบริโภค
3. เครื่องนุ่งห่ม เช่น ไตรจีวร อังสะ เป็นต้น
4. ยานพาหนะ หรือ บัณฑิตค่าโดยสาร (ซึ่งถวายเป็นใบปวารณา)
5. มาลัยและดอกไม้เครื่องบูชาชนิดต่างๆ
6. ของหอม หมายถึง ธูปบูชาพระ
7. เครื่องลูบไล้ หมายถึง เครื่องสุขภัณฑ์ชำระร่างกาย เช่น สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน ผงซักฟอก
8. ที่นอนที่สมควรแก่สมณะ รวมทั้งผ้าห่ม หมอน มุ้ง
9. ที่อยู่อาศัย มีกุฏิเสนาสนะ และเครื่องใช้ เช่น เติง ตั่ง ตู้ เก้าอี้
10. เครื่องตามประทีป เช่น เทียน ไฟฟ้า หลอดไฟ

สิ่งที่จะนำมาเป็นไทยธรรมนั้นจะต้องได้มาโดยบริสุทธิ์จากการประกอบสัมมาอาชีพ และเป็นสิ่งที่มีคุณภาพดีที่สุดของสิ่งที่มีอยู่ เช่น ข้าวปากหม้อและเป็นสิ่งที่ควรแก่สมณะบริโภค

ปัจจุบัน เจ้าภาพมักจะถวายความสะดกแก่พระสงฆ์ เนื่องจากไม่ทราบว่าท่านขาดแคลนสิ่งใด จึงมักจะถวายเงิน โดยการถวายนั้นจะนำเงินไปมอบให้แก่ลูกศิษย์ แล้วเขียนใบแจ้งแก่พระภิกษุให้ร้องเรียกสิ่งทีประสงค์จากลูกศิษย์นั้น เรียกว่า **ใบปวารณา**

ตัวอย่างใบปวารณา

ข้าพเจ้าขออน้อมถวายจตุปัจจัยแก่พระคุณเจ้าเป็นมูลค่าเท่าราคา...บาท โดยมอบไว้แก่ไวยาวัจกรของพระคุณเจ้าแล้ว หากพระคุณเจ้าประสงค์งานหมายสิ่งใดอันสมควรแก่สมณบริโภค ขอได้โปรดเรียกร้องได้จากไวยาวัจกรของพระคุณเจ้านั้น

เทอญ

ลงชื่อ..... ผู้ถวาย

วันที่ .....

5. การจัดสถานที่

1.การจัดโต๊ะหมู่บูชา ไม่นิยมหันหน้าโต๊ะหมู่บูชาไปทางทิศตะวันตก ควรจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาให้ถูกต้องตามชุดนั้นๆ โดยจะต้องวางเครื่องบูชาไว้ต่ำกว่า และหากมีรูปเคารพอื่นๆที่ไม่ใช่พระพุทธรูปจะต้องวางไว้ต่ำกว่าพระพุทธรูป แต่ตามปกติจะไม่นำมาวางไว้รวมกัน

2. วงสายสิญจน์รอบบ้านหรือห้อง

3. ตั้งขันน้ำมนต์พร้อมเทียนน้ำมนต์ใกล้ๆโต๊ะหมู่

4. ตั้งหรือปูอาสนะพระสงฆ์ โดยให้อยู่ทางด้านซ้ายมือของพระพุทธรูป ต้องสูงกว่าที่นั่งฆราวาสแต่ต่ำกว่าพระพุทธรูป หากเป็นเสื่อก็ควรทับเสื่อที่ฆราวาสนั่ง หรือแยกจากกัน ส่วนเครื่องรับพระสงฆ์ให้เรียงตามลำดับน้อยสุดมานอกสุด คือ กระโถน ภาชนะน้ำร้อน-น้ำเย็น

5. หากมีการเจิม ควรนำเครื่องเจิมใส่พานไว้ใกล้ๆกับขันน้ำมนต์ พร้อมทั้งเตรียมโต๊ะเก้าอี้ไว้หากตำแหน่งที่เจิมอยู่สูงจนเอื้อมไม่ถึง

6. ัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานที่โต๊ะหมู่บูชา โดยทำความสะอาดให้เรียบร้อย ก่อนและหลัง ัญเชิญควรน้อมไหว้ก่อนทุกครั้ง

ข้อปฏิบัติในวันเสด็จพระ

ในพิธีการเสด็จพระแบบวันเดียนั้น พระจะสวดมนต์ก่อนฉัน เจ้าภาพจะต้องนั่งพนมมือฟังในขณะที่พระสวด จนกระทั่งถึงบทถวายพรพระจึงเตรียมภัตตาหารไว้ให้พร้อม ครั้นพระสวดจบก็ยกภัตตาหารประเคน

เมื่อพระภิกษุฉันเสร็จ เจ้าภาพก็ถวายไทยธรรม ต่อจากนั้นเมื่อพระสงฆ์อนุโมทนา ขณะพระสวดบท “ยถา...” ให้เริ่มกรวดน้ำให้เสร็จก่อนบท “ยถา...” พอพระสวดบท “สพพีติโย...” จึงประนมมือรับ และส่งพระสงฆ์กลับบ้าน

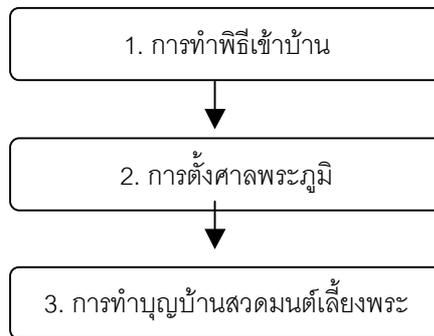
ต้องมีกรวดน้ำถวายพระพุทธรูปโดยจัดเป็นอยู่อย่างเดียวกับที่ถวายพระสงฆ์ โดยเจ้าภาพจะต้องปูผ้าขาวบนโต๊ะที่จะนำมาวางข้าวพระพุทธรูปจัดวางในบริเวณด้านข้างพระพุทธรูป หรือปูบนราบตรงหน้าพระพุทธรูปก็ได้ แล้วตั้งสำรับคาวหวานให้บริบูรณ์บนผ้านั้น เสร็จแล้วจตุศู 3 ดอก บักในกรถางรูปหน้าโต๊ะบูชา ประนมมือและสวดนะโม 3 จบ แล้วกล่าวคำบูชา “อิมัง สุปพญชฺชนสมปนฺนัง สาลีนัง โอบนังมอุทกัณฺถัง วรฺง พุทฺธัสสะ ปุเชมิ” เมื่อเสร็จภัตติกและพระสงฆ์อนุโมทนาและกลับหมดแล้ว เจ้าภาพสามารถลาข้าวพระพุทธรูปนั้นมารับประทานได้ โดยกราบโต๊ะหมู่บูชา 3 ครั้ง กล่าวคำว่า “เสสัง มังคลัง ยาจามิ”

ข. พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่

พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ นิยมกันเมื่อปลูกบ้านใหม่ หรือย้ายเข้าไปอยู่ในที่อาศัยใหม่(อาจเป็นบ้านเก่า) โดยชาวไทยพุทธเชื่อว่าการทำบุญพิธีขึ้นบ้านใหม่ที่ดีและถูกต้องจะนำมาซึ่งสิริมงคล ส่งผลให้ผู้พักอาศัยมีความสุข ความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรือง และปกป้องบ้านเรือนให้พ้นจากภัยต่างๆ ทั้งอัคคีภัย โจรภัย และวินาศภัยอื่นๆ รวมถึงเป็นการขับเป่าอาถรรพ์ ความอับมงคลต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อย้ายเข้าสู่บ้านที่มีผู้พักอาศัยมาก่อน

ขั้นตอนการทำบุญขึ้นบ้านใหม่

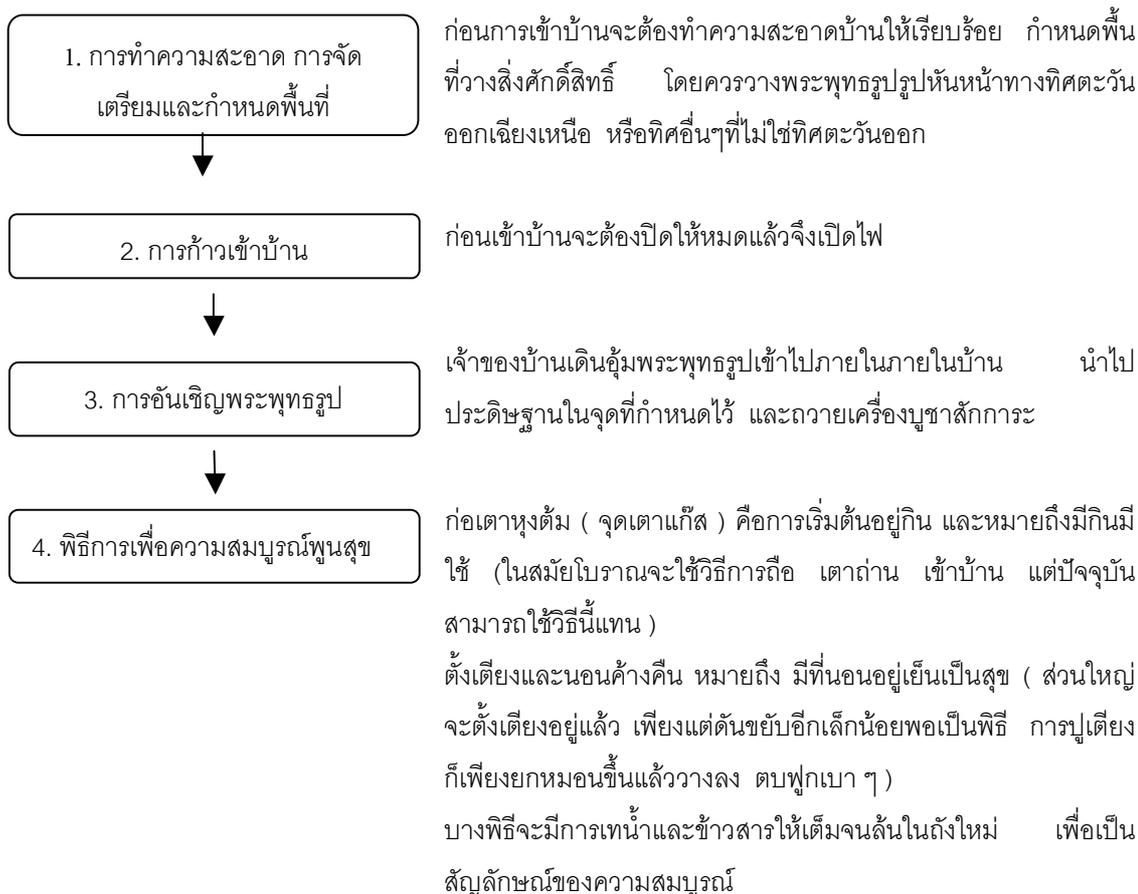
แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

โดยปกติจะนิยมทำพิธีเข้าบ้านและการตั้งศาลพระภูมิให้แล้วเสร็จก่อนทำบุญบ้าน 1 วัน แต่ในปัจจุบันนิยมทำทั้ง 3 ขั้นตอนให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว อย่างไรก็ตามตามคติโบราณ ไม่นิยมให้ทำบุญบ้านในวันเสาร์ เนื่องจากวันเสาร์ตามหลักโหราศาสตร์แล้วถือกันว่าเป็นวันแห่งโทษทุกข์ และดาวเสาร์ยังจัดเป็นดาวแห่งบาปเคราะห์อีกด้วยแต่การขึ้นบ้านใหม่ ต้องการความร่มเย็น สุขและ ความมั่นคงถาวร ความเจริญ ดังนั้นคนโบราณจึงห้ามมิให้ประกอบพิธีเกี่ยวกับการปลูกสร้าง บ้านเรือน เช่น การยกเสาเอก วางศิลาฤกษ์ เปิดป้ายอาคาร หรือแม้กระทั่งการย้ายเข้าสู่บ้านใหม่ อย่างไรก็ดี ตามหลักศาสนาพุทธถือว่าให้เป็นฤกษ์สะดวกของเจ้าของบ้าน

1. การทำพิธีเข้าบ้าน

ตามหลักคติโบราณของไทยจะมีพิธีอันเชิญพระพุทธรูปเข้าบ้าน แต่ภายหลังมีการนำพิธีแบบจีนเข้ามาผสมเพื่อให้เกิดสิริมงคล ให้ทรัพย์สิน อาหารอุดมสมบูรณ์ มีความสุขสวัสดิ์

2. การตั้งศาลพระภูมิ

ความเชื่อ ความศรัทธา ความรู้สึก คนไทยมีความเชื่อว่า "พระภูมิ" หรือ "ภูมิเทวดา" มีหน้าที่รักษาอาณาเขตที่ดินที่เจ้าของได้อัญเชิญมาสิงสถิตบนศาลพระภูมิ เพื่อปกป้องคุ้มครองเจ้าของบ้านและบริวารให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรือง คนไทยมีความเชื่อว่า "พระภูมิ" หรือ "ภูมิเทวดา" ที่มีหน้าที่รักษาอาณาเขตที่ดินที่เจ้าของได้อัญเชิญมาสิงสถิตบนศาลที่ได้จัดสร้างไว้ ภูมิเทวดาองค์ใดจะอยู่ประจำ ณ ที่แห่งใด เจ้ากรุงพลีผู้เป็นใหญ่ในชั้นจุลโลกบาลจะเป็นผู้กำหนดให้

ความเชื่อเกี่ยวกับพระภูมิ มีตำนานเล่าถึงพระภูมิว่า ในอดีตมีกษัตริย์พระนามว่าท้าวทศราชครองกรุงพลี มีพระโอรส 9 พระองค์ ล้วนแต่ปรีชาสามารถ ท้าวทศราชได้ส่งพระโอรสไปรักษาถิ่นต่าง ๆ เป็นต้นว่า เคนสถาน ทวารเมือง ป้อมค่าย บันได คอกสัตว์ ยุ้งนางข้าว เรือนหอบ่าวสาว ไร่นา ป่าเขา ปุชนียสถาน ห้วยหนอง คลอง บึง แม่น้ำ ส่วนโอรสหรือพระภูมิเจ้าที่ที่อยู่ประจำเคนสถานมีนามว่า "พระชัยมงคล" พระภูมิมีคนรับใช้อีก 3 คน เป็นชาย คือ นายจันทิศ นายจันถิ และจัสพพระเชิงเรือน คอยรับใช้ที่หน้าศาล ส่วนทางชาดกในพระพุทธศาสนาได้เล่าเกี่ยวกับพระภูมิว่า ในสมัยครั้งพระพุทธเจ้าทรงเป็นพระโพธิสัตว์ได้ทรงบำเพ็ญฌานอยู่ใต้ต้นไทรปรากฏว่าพระภูมินามว่า พระเจ้ากรุงพลีไม่พอใจได้แสดงอิทธิฤทธิ์ขับไล่พระโพธิสัตว์พระพุทธองค์ทรงทราบด้วยญาณถึงเรื่องภายนอก จึงทรงขอพื้นที่ดินจากพระเจ้ากรุงพลีเพียง 3 ก้าว เพื่อบำเพ็ญฌานต่อไป พระเจ้ากรุงพลีเห็นว่าเป็นที่ดินเพียงเล็กน้อยเท่านั้นจึงอนุญาต แต่พระโพธิสัตว์ทรงมีบุญญาภิหาร ดังนั้นเมื่อทรงย่างก้าวเพียง 2 ก้าวก็พ้นเขตพื้นแผ่นดินของพระเจ้ากรุงพลี พระเจ้ากรุงพลีจึงไม่มีที่ดินอยู่ ต้องออกไปอยู่นอกป่าหิมพานต์ไม่สุขสบายเช่นที่อาศัยของตน จึงกลับมา

ทูลขอพื้นที่ดินจากพระโพธิสัตว์ พระพุทธองค์ทรงรู้แจ้งด้วยญาณว่าพระเจ้ากรุงพลีจะทำหน้าที่เป็นพระภุมิที่ตีคอกคุ่มครองมนุषย์และสัตว์โลกทั่วไปในภายภาคหน้า จึงทรงคืนที่ดินให้กับพระเจ้ากรุงพลี และทรงขอให้ตั้งมั่นอยู่ในความสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่นอีกต่อไป

ตามความเชื่อในพระพุทธศาสนาหรือทางพระนั้น พระภุมิเป็น "โอบปาติกะ" คือ เป็นผู้ที่เกิดผุดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ อาศัยอดีตกรรมได้แก่ เทวดา พรหม สัตว์นรก เปรต และอสุรกาย ในพระพุทธศาสนาจึงยอมรับการมีของเทวดาเพราะเทวดาก็เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยเงื่อนไขของธรรมชาติ

สำหรับคนไทยในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเร้นลับ และไสยศาสตร์ คงเป็นสิ่งที่ผูกพันในชีวิตเขาแทบทุกคน ศาลพระภุมิเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ใกล้ตัวอันแสดงถึงความเชื่อและความศรัทธาที่คนไทยมีต่อสิ่งนี้ ฉะนั้นในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับสิ่งนี้จึงต้องมีการกระทำกันอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย การเซ่นสังเวยและการตั้งศาลพระภุมิ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมาแต่โบราณ โดยจะกระทำเมื่อปลูกบ้านใหม่หรือย้ายที่อยู่ เพราะเชื่อว่าขั้นตอนการตั้งศาลจะเป็นการขับไล่สิ่งอัปมงคลทั้งหลายให้ออกไปจากบ้าน แล้วจึงเชิญเชิญพระภุมิมาสงสถิตเพื่อปกป้องคุ้มครองเจ้าของบ้านและบริวารให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรืองมีโชคลาภ และถือว่าพระภุมิเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งของบ้าน พิธีการตั้งศาลนั้น โดยทั่วไปเจ้าของบ้านจะปรึกษาผู้รู้หรือพราหมณ์ผู้ประกอบพิธี มาประกอบพิธีให้ เริ่มจากการตรวจดูฤกษ์ยาม ซึ่งเข้ากัับวันเดือนปีเกิดของเจ้าของบ้าน เพื่อให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข

ผู้ทำพิธีตั้งศาลพระภุมิ จะต้องประกอบพิธีโดยเจ้าพิธีกรรม โหรหรือพราหมณ์ผู้มีความรู้ในเรื่อง พิธีกรรมนี้ เพื่อกำหนดฤกษ์ เลือกสถานที่ตั้งศาล

การเลือกสถานที่ตั้งศาลพระภุมิ จะต้องพิจารณา ดังนี้

1. เจาศาลพระภุมิ ห้ามมิให้เจาบ้านทับศาลพระภุมิหรือเจาศาลพระภุมิตับบ้าน
2. ที่ตั้งศาล ควรอยู่ห่างจากบริเวณที่ตั้งห้องน้ำและที่ทิ้งสิ่งปฏิกูล
3. ห้ามหันหน้าศาลพระภุมิออกนอกบ้าน เพราะเราจัดตั้งศาลพระภุมิขึ้นมาเพื่อให้ท่านดูแลและคุ้มครองคน ในครอบครัว
4. ห้ามหันหน้าศาลพระภุมิให้ตรงกับประตูบ้านแต่สามารถหันหน้าศาลพระภุมิให้ตรงกับห้องพระได้
5. ความสูงของศาลพระภุมิ ควรสูงเหนือระดับสายตาของผู้เป็นเจ้าของบ้านขึ้นไปเล็กน้อย

เครื่องสักการะสังเวยพระภุมิ

1. แก้วและโตะประกอบพิธี ขนาดพอวางเครื่องสังเวยได้ และผ้าขาวปูโตะ
2. ผ้าขาวสำหรับผู้ทำพิธี 1 ผืน และหมสไบเฉียงทับเสื้ออีก 1 ผืน
3. ร่มกระดาษ 1 คัน
4. พานเชิงสำหรับวางเจี๊วด
5. ชันน้ำมันต์ 1 ใบ นิยมใช้ชันสำริดเพื่อความขลังและศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น
6. ใบไม้ชื่อเป็นมงคลใส่ในชันน้ำมันต์ ได้แก่ ใบเงิน ใบนาค ใบชัยพฤกษ์ ใบทับทิม ใบมะยม หญ้าคา
7. แป้งกระแจะและน้ำมันหอม พร้อมถ้วยสำหรับผสมแป้งเจิม
8. เทียนทำน้ำมันต์ ทำมาจากขี้ผึ้ง 1 บาท ไล่ 12 เส้น
9. รูปเทียนรายประจำทิศทั้งแปด รวม 8 เล่ม แต่ละเล่มทำมาจากขี้ผึ้ง 1 บาท

10. รูปเทียนสำหรับพราหมณ์ผู้ทำพิธีและเจ้าบ้านใช้บูชาพระภูมิ
11. ดอกไม้สี 1 กระถาง
12. ข้าวตอก 1 กระถาง
13. ถั่วและงาคั่วรวมกัน 1 กระถาง
14. ถั่วดิบ งาดิบ อย่างละ 1 กระถาง
15. บายศรีปากชาม 1 ที่ ใส่ไข่มุกที่หยอด 1 ฟอง วางรายรอบอีก 1 ฟอง
16. กล้วยน้ำว่า 1 หวี
17. มะพร้าวอ่อน 1 ผล
18. ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว แกงบวดฟักทองหรือมันเทศอย่างละ 1 กระถาง
19. ข้าวทิพย์ (ข้าวรา) 8 ก้อน
20. เปิด ไก่ ปูทะเลปลาช่อน อย่างละ 1 ตัว พร้อมน้ำจิ้มซึ่ง ทำด้วยมะนาวสด เกลือป่น พริกตำ ละเอียดไม่ใช่ของอื่นปน
21. หัวหมูเครื่องครบ (มีหัว หาง และตีน) 1 หัว
22. อ้อยควั่นประดับดอกไม้ 1 จาน
23. น้ำชา 1 ถ้วย
24. หมากพลู บุหรี่ อย่างละ 1 จาน
25. เนยและนมข้น อย่างละ 1 กระถาง

ค. พิธีทำบุญอายุหรือทำบุญวันเกิด

ประเพณีที่จะทำบุญวันเกิดขึ้นนี้เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงทำเป็นตัวอย่างตั้งแต่ยังทรงผนวช ไม่ใช่ทำอย่างจีนหรือฝรั่ง ด้วยทรงพระราชดำริเห็นว่าการมีอายุยืนมาบรรจบรอบปีครั้งหนึ่งๆ ไม่ตายไปเสียก่อนเป็นลาภอันประเสริฐ ควรยินดี เมื่อรู้สึกยินดีก็ควรจะทำบุญกุศล ที่เป็นประโยชน์แก่ตนและแก่ผู้อื่น ให้สมกับที่มีน้ำใจยินดี และไม่ประมาท เพราะไม่สามารถจะรู้ว่าจะอยู่ไปบรรจบรอบปีเช่นนี้อีกหรือไม่ ถึงวันเกิดปีหนึ่งเป็นที่เตือนใจครั้งหนึ่ง ให้รู้สึกว่าจะอายุล่วงไปต่อความตายอีกก้าวหนึ่งขั้นหนึ่ง เมื่อรู้สึกเช่นนั้น จะได้บรรเทาความมัวเมาประมาทในชีวิต ซึ่งอาจทำทุก ๆ ปี ในวันบรรจบรอบคล้ายวันเกิดเรียกว่า ทำบุญอายุคล้ายวันเกิด มักเริ่มทำตั้งแต่อายุ 25 ปี พันเขตปฐมวัยไป

พิธีทำบุญอายุหรือพิธีทำบุญวันเกิด คือการปรารภวันเกิดและทำความดีในวันนั้นเป็นเหตุให้ได้รับผลดีหรืออานิสงส์ตอบแทน จัดขึ้นเพื่อความต้องการความสุขสวัสดิ์มีอายุยืนยาวเจริญวัฒนาต่อไปในภายภาคหน้า ส่วนใหญ่หากเป็นการทำบุญวันครบรอบวันเกิด โดยทั่วไปทำเพียงทำบุญตักบาตรพระในตอนเช้า หรือถวายภัตตาหารพระที่วัด หรือถวายจตุปัจจัยไทยธรรมตามศรัทธา เมื่อพระสวดเจริญพระพุทธรมนต์ให้พร อนุโมทนา และ กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล โดยทั่วไปพิธีจะเหมือนการจัดงานบุญมงคล

ช่วงอายุที่นิยมสำหรับการจัดทำบุญอายุ

การทำบุญคล้ายวันเกิดมักทำตั้งแต่อายุครบ 25 ปีขึ้นไป แต่สำหรับการทำบุญอายุใหญ่ มักนิยมทำบุญอายุในวันครบรอบใหญ่ ซึ่งถือกันคือ ครบ 5 รอบ ซึ่งได้แก่วันอายุครบ 60 ปี 72 ปี, 80 ปี หรือ 84 ปี ระยะเวลาใดระยะหนึ่งเรียกว่า เพราะถือกันว่าอายุครบรอบหรือกำหนดดังกล่าวนี้เป็นมงคลในชีวิต ทำบุญเพื่อมงคลชีวิต

1. **อายุครบ 25 ปี** ซึ่งเรียกว่าเบญจเพสแผลงมาจาก ปัญจวิสะ คำว่าเบญจเพส ก็แปลว่า 25 นั่นเอง ถือกันว่าตอนนี้เป็นตอนสำคัญ เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะย่างขึ้นสู่สภาวะผู้ใหญ่ ตั้งตนให้เป็นหลักเป็นฐาน ถ้าดีก็ดีขึ้นในตอนนี้ ถ้าเอาดีไม่ได้ก็อาจจะเสียคน ด้วยเหตุนี้จึงมีการทำบุญเมื่ออายุ 25 ปีเพื่อส่งให้เจริญงอกงามต่อไป
2. **อายุครบ 60 ปี** ถือกันว่าอายุย่างเข้ากึ่งหนึ่งของศตวรรษแล้ว และเจริญมากถึงที่สุดแล้วเพราะถือว่าอายุยืนยาว มาได้ครึ่งหนึ่งของชีวิตแล้ว จึงควรทำบุญและเลี้ยงฉลอง แสดงความยินดี และต่อไปร่างกายก็จะทรุดโทรมหรือเสื่อมลงทุกวัน เป็นการเตือนสติว่าไม่ทำการดีใดโดยประมาท จึงควรทำบุญไว้จะได้ดีกว่าทำดีไว้มากแล้ว ถึงตายก็ตายอย่างสงบ
3. **อายุครบรอบหนึ่งๆ** ถ้าบรรจบปีเกิดในรอบไหนก็สามารถจัดทำบุญอายุได้ในรอบปีนั้น

พระสงฆ์และผู้ประกอบพิธีในการทำบุญอายุ

การนิมนต์พระต้องนิมนต์ให้มากกว่าอายุ 1 องค์ เช่น อายุ 25 ก็ให้นิมนต์ 26 องค์ หรือนิมนต์เพียง 9 องค์เท่าจำนวน ดาวนพเคราะห์ก็ได้ เป็นการสะดวกต่อการจัดสถานที่การทำพิธีด้วยประการทั้งปวง โดยให้โหรเป็นผู้กำหนดฤกษ์และมาเป็นผู้ประกอบพิธี

ระเบียบนิยมพิธีกรรมในการทำบุญอายุใหญ่

งานมงคลเฉพาะกรณีมีระเบียบพิธีพิเศษ โดยเฉพาะเป็น 2 อย่าง คือ

1. **ทำบุญอายุใหญ่สามัญ** ปกติทำกันเป็นงานใหญ่ 2 วัน คือเจริญพระพุทธมนต์เย็นวันหนึ่งเลี้ยงพระวันหนึ่ง ระเบียบพิธีฝ่ายเจ้าภาพพึงจัดเหมือนงานมงคลทั่วไป สำหรับการเจริญพระพุทธมนต์ฝ่ายสงฆ์นิยมสวดบทสิบสองตำนาน หรือไม่ก็สวดธรรมจักรกับปวัตตนสูตร ต่อบทเจ็ดตำนานแบบเต็ม ซึ่งต้องใช้เวลาสวดตั้งแต่ 1 ชั่วโมงครึ่งขึ้นไป งานเลี้ยงพระในวันรุ่งขึ้นมีการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ พอได้ฤกษ์เจ้าภาพจะนุ่งขาวห่มขาว มาอาบน้ำมนต์มีผู้ใหญ่รดน้ำอำนวยการ แล้วเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวตามเพื่อความเป็นสิริมงคล
2. **ทำบุญอายุใหญ่ประกอบพิธีโหร** หรือเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า**ทำบุญอายุใหญ่สวดนพเคราะห์** แบบสวดนพเคราะห์ที่ไม่มีโหราจารย์ประกาศอย่างนี้ ควรเข้าใจเรื่องนพเคราะห์ตามคติโหร ดังนี้คติโหรเชื่อว่า จักรวาลที่มีโลกมนุษย์และสัตว์เวียนว่ายตายเกิดอยู่นี้ นอกจากเป็นไปตามคติกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังหมุนเวียนไปโดยอิทธิพลของดวงดาวเก้าดวง ซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มจักรวาลนี้เรียกว่า “นพเคราะห์” ด้วย นพ แปลว่า เก้าเคราะห์ เป็นชื่อเรียกรวมดวงดาวที่จับกลุ่มกัน รวมคำว่า นพเคราะห์ ก็แปลว่า กลุ่มดาวเก้าดวงนั่นเอง ดาวเก้าดวงของกลุ่มจักรวาลนี้ เรียงลำดับตามวิถีโคจรที่เดินอยู่รอบ ๆ โลกเรา จากที่เห็นก่อนและหลังโดยหลักคัมภีร์ทักษาของโหร คือ (1) อาทิตย์ (2) จันทร์ (3) อังคาร (4) พุธ (5) เสาร์ (6) พฤหัสบดี (7) ราหู (8) ศุกร์ (9) เกตุ พระเคราะห์ทั้ง 9

ขั้นตอนดำเนินพิธี

ขั้นเตรียมการ

1. จัดหาฤกษ์ นิมนต์พระสงฆ์ เชิญโหรหรือพราหมณ์ผู้ประกอบพิธี
2. เตรียมอุปกรณ์ดังกล่าวข้างต้น
3. เตรียมวงด้ายสายสิญจน์ โดยวางจากพระพุทธรูปโต๊ะหมู่บูชา ไปยังเครื่องบูชาเทวดา
4. เครื่องไทยธรรม
5. เตรียมสัตว์ที่จะปล่อย เช่น นก, ปลา เป็นต้น

ขั้นปฏิบัติการ

1. เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย
2. ผู้นำพิธีอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล เจ้าภาพและผู้ร่วมพิธีรับศีล
3. เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาดาวนพเคราะห์
4. ผู้นำพิธีกล่าวชุมนุมเทวดา (สัคเค กาเม ฯลฯ) จบแล้วอาราธนาพระปริตร
5. พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์ จนถึงบทสรวณคมนี (พุทัง)
6. เจ้าภาพจุดเทียนชั้นและเทียนมงคล
7. สงฆ์เจริญพระพุทธรูปมนต์ สลับกับโหรบูชานพเคราะห์ ดังนี้

โหรบูชาพระอาทิตย์	พระสงฆ์สวดโมรปริตร
โหรบูชาพระจันทร์	พระสงฆ์สวดอภยปริตร
โหรบูชาพระอังคาร	พระสงฆ์สวดกรณีย์เมตตสูตร
โหรบูชาพระพุธ	พระสงฆ์สวดกรณีย์ขันธปริตร
โหรบูชาพระเสาร์	พระสงฆ์สวดอังกุลีมาลปริตร
โหรบูชาพระพฤหัสบดี	พระสงฆ์สวดรัตนสูตร
โหรบูชาพระศุกร์	พระสงฆ์สวดอภานาฎียปริตร
โหรบูชาพระราหู	พระสงฆ์สวดดังนี้
	- กลางคืน สวดจันทปริตร
	- กลางวัน สวดสุริยปริตร
โหรบูชาพระเกตุ	พระสงฆ์สวดชยปริตร

เมื่อพระสงฆ์สวดพระปริตรประจำวันนพเคราะห์ห้องคี่ใด เจ้าภาพหรือผู้แทนจุดเทียนธูปเท่ากำลังพระเคราะห์ห้องคี่นั้น และเมื่อพระสงฆ์ช้ดตำนานบทรัตนสูตร เจ้าภาพจุดเทียนน้ำมันต์

8. ถวายภัตตาหารเช้า หรือเพลตามแต่โอกาสที่ทำ
9. ถวายเครื่องไทยธรรม
10. พระสงฆ์อนุโมทนา
11. เจ้าภาพกรวดน้ำและรับพรโดยลำดับ
12. นำน้ำพระพุทธรูปมนต์ใส่ลงในน้ำเทพมนต์ (มนต์ที่โหรบูชา) อย่านำน้ำเทพมนต์ใส่ลงในน้ำพระพุทธรูปมนต์

13. ได้ฤกษ์หลังน้ำ นิมนต์พระสงฆ์รูปที่เป็นประธาน ฯ หลังน้ำมนต์พระสงฆ์ออกนั้น สวดชัยมงคลคาถา เริ่มที่บทว่า ชยันโต... ท่านผู้มีเกียรติทยอยเข้าไปหลังน้ำผู้มีอายุมากกว่า เจ้าภาพรดน้ำที่ตัวหรือศีรษะ ผู้มีอายุน้อยกว่ารดบนฝ่ามือ)
14. บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ขณะที่กำลังหลังน้ำ (ถ้ามีเครื่องบรรเลง)
15. ปล่อย นก, ปลา ที่เตรียมไว้ ก่อนปล่อย ให้นำน้ำกรวดให้สัตว์เหล่านั้นเสียก่อน
16. ส่งพระสงฆ์กลับ

ง. พิธีทำบุญต่อนาม

พิธีทำบุญต่อนาม คือ การที่คนละญาติของผู้กำลังป่วยหนักจัดขึ้นเพื่อให้ผู้ป่วยหายป่วยส่วนหนึ่ง และเพื่อให้ผู้ป่วยได้มีโอกาสบำเพ็ญบุญกุศลในบั้นปลายแห่งชีวิตของตน ได้เกิดวิบากสมบัติเป็นปัจจัยนำไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เสมือนตระเตรียมเสบียงกรังให้ผู้ป่วยหนักนั้นเพื่อใช้ในคราวต้องละโลกนี้เดินทางไปในสัมปรายภพนั่นเอง

พิธีทำบุญต่อนาม หมายความว่า เพื่อสืบต่อขันท์ทั้ง 4 อันเป็นนามขันท์ ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ที่จะละโลกนี้ไปให้คั่นคง (คงอยู่) เป็นไปโดยปราศจากชีวิตอันตราย หรือเมื่อคั่นคง (คงอยู่) ไม่ได้ก็ให้สืบต่อไปสู่ภพใหม่ ทางสุคตินั่นเองงานทำบุญต่อนามดังกล่าว เป็นงานที่ไม่ต้องตระเตรียมหรือจัดอะไรใหญ่โต เพราะส่วนมากจัดขึ้นอย่างกะทันหันในขณะที่มีญาติป่วยหนักใกล้จะถึงกาลมรณะ ฉะนั้นระเบียบพิธีฝ่ายเจ้าภาพจึงไม่มีอะไรมากนัก เพียงแต่จัดที่ในห้องผู้ป่วย เป็นอาสนะสงฆ์ขึ้นส่วนหนึ่งตรงหน้าผู้ป่วยนั้นตั้งที่บูชาและพระพุทธรูปหัวนอนผู้ป่วยตามสมควร แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ต่อบทต่อนาม จำนวน 5 รูป หรือ 7 รูป เป็นอย่างมาก เท่าที่ทำกันมา มักจัดเดี๋ยวนั้น ไปนิมนต์พระเดี๋ยวนั้น แล้วรับพระมาสวดเดี๋ยวนั้นเลย ไม่ต้องเตรียมการก่อนปกติจัดกันในเวลาค่ำ สำหรับพระสงฆ์ผู้รับนิมนต์เจริญพระพุทธมนต์ต่อนามนี้ก็ระเบียบสวดมนต์ที่นิยมกัน ดังนี้

1. เมื่อเจ้าภาพให้ผู้ป่วยจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยหน้าที่บูชาแล้วอาราธนาศีล
2. หัวหน้าสงฆ์ตั้งพัดให้ศีล (พิธีนี้ไม่มีวงสายสิญจน์ จึงไม่ต้องแจกสายสิญจน์เหมือนงานมงคลอื่น)
3. เจ้าภาพและผู้ป่วยรับศีลจบแล้ว อาราธนาพระปริตร
4. พระสงฆ์เริ่มเจริญพระพุทธมนต์
5. วันรุ่งขึ้นมีพิธีเลี้ยงพระ ระเบียบพิธีเหมือนงานมงคลเลี้ยงพระทั่วไป

งานทำบุญต่อนามนี้ บางท่านทำติดต่อกันไปถึง 3 วัน หรือ 3 คั่นก็มี เพราะนิยมว่าถ้าผู้ป่วยหนักผ่าน 3 วัน หรือ 3 คั่นไปได้ มักจะรอด ไม่ตาย ถ้าทำติดต่อกัน 3 วันหรือ 3 คั่นแล้วตายในภายหลัง ก็ถือว่าเป็นสิริมงคล และเป็นบุญกุศลแก่ผู้ตาย ถ้าจัดทำติดต่อกัน 3 วันหรือ 3 คั่น ดังกล่าวนี้ พิธีสวดต่อนามของฝ่ายพระภิกษุสงฆ์มีนิยมสวดพระสุ ตระไม่ซ้ำกันทั้ง 3 วันหรือ 3 คั่น ดังนี้คั่นแรก สวด โพชฌงคสูตร, คั่นที่ 2 สวด ศิริมานนทสูตร และคั่นสุดท้าย สวด มหาสติปัฏฐานสูตร

จ. พิธีบุญครบรอบวันตายหรือทำบุญอุทิศ

ประเพณีเกี่ยวกับการตายมีทำแตกต่างกันมากน้อยตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะคนไทยชาวพุทธ เมื่อถึงแก่กรรม บุตรธิดา ภรรยา หรือสามีและญาติมิตรสหายจะร่วมกันจัดงานศพ มีพิธีทำบุญที่เรียกว่าทำบุญงานอวมงคล คือ งานทำบุญหน้าศพ และงานทำบุญอุทิศ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว

พิธีทำบุญอุทิศ หมายความว่า ทำบุญหลังจากการปลงศพแล้ว มีนิยามทำกันอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. ทำบุญฉลองธาตุต่อจากวันฌาปนกิจ เสร็จแล้วเป็นการทำบุญในบ้าน เมื่อเก็บอัฐิแล้วนำมาไว้ในบ้าน หรือจะทำในสถานที่บรรพชอุฐิธาตุ สำหรับผู้ที่เตรียมที่บรรพชไว้ก่อนแล้วก็ได้
2. ทำบุญ 7 วัน หลังจากฌาปนกิจ คือปลงศพแล้ว
3. ทำบุญอุทิศให้ผู้มรณะในรอบปี คือ ทำในวันคล้ายวันมรณะที่เวียนมาบรรจบในรอบปี บางท่านไม่ทำในวันมรณะครบรอบปีดังกล่าว แต่นำไปรวมทำในวันเทศกาลของปี เช่น วันสารท วันตรุษสงกรานต์ ก็มี คงเรียกว่าทำบุญอุทิศให้ผู้มรณะในรอบปีเช่นกัน

งานทำบุญทั้ง 3 ลักษณะนี้ การจัดบริเวณพิธีก็เหมือนกับงานทำบุญทั่ว ๆ ไป แต่มี**ข้อแตกต่าง**ดังต่อไปนี้

1. นำโกศอัฐิมาตั้งเป็นประธานหรือจะใช้รูปถ่ายของท่านผู้มรณะแทนอัฐิก็ได้ บางท่านก็ใช้บริเวณโต๊ะหมู่เครื่องบูชาพระพุทธรูปหัวอาสน์สงฆ์นั้นเองเป็นที่ตั้งโกศอัฐิด้วย คือ ตั้งโกศขึ้นต่ำกว่าพระพุทธรูปลงมา
2. การวางสายสิญจน์ทำบุญบ้านนั้นห้ามนำสายสิญจน์วงโกศก่อน
3. ในขณะที่บังสุกุลอัฐิต้ายพิธี ถ้าไม่มีกุษาโยงหรือสายสิญจน์ที่จะใช้แทนกุษาโยงต่างหาก จะใช้สายสิญจน์ที่วางบ้านวงพระพุทธรูป ต้องตัดสายสิญจน์ที่วางบ้านหรือพระพุทธรูปให้ขาดก่อน ตัดตอนจากบ้านหรือจากพระพุทธรูป แล้วตั้งต้นวงเฉพาะโกศอัฐิเท่านั้นชักไปสู่พระสงฆ์แทนกุษาโยง
4. เตรียมที่ตั้งอัฐิ หรือที่ตั้งรูปพระลี้กนั้น ๆ ต่างหากจากโต๊ะบูชา จะใช้โต๊ะหมู่หรือโต๊ะอื่นใดที่สมควรก็ได้ ให้มีดอกไม้ตั้งหรือประดับพองามตามแต่จะพึงจัดได้ และตั้งกระถางรูปกับเชิงเทียน 1 คู่ ที่หน้าโต๊ะอัฐิหรือรูปนั้นด้วยเพื่อบูชา
5. ใช้สายสิญจน์ในงานศพชนิด 7 เส้น (ปัจจุบันจะมีแต่ชนิด 9 เส้น ก็ถือว่าใช้ได้) แต่ไม่เรียกว่า สายสิญจน์ โดยจะเรียกว่า สายโยง และถ้าเป็นผ้าแถบจะเรียกว่า กุษาโยงสายสิญจน์หรือสายโยง เมื่อเวียนจากพระพุทธรูปหรือศพแล้ว ห้ามมิให้เดินข้ามหรือเอื้อมมือหยิบของข้ามสายสิญจน์หรือสายโยง เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธรูป หรือเป็นตัวแทนของศพ การข้ามสายสิญจน์หรือสายโยงจึงเป็นเหมือนการข้ามพระพุทธรูปหรือศพด้วยวิธีที่ถูกต้องคือการเดินลอดหรือหยิบของลอดสายสิญจน์หรือสายโยงนั้น

ส่วนระเบียบสวดพระพุทธรมณต์ของสงฆ์ในงานเช่นนี้ต้องพิจารณาดูให้ควร ถ้าเจ้าภาพวงสายสิญจน์ตั้งน้ำมนต์เป็นการฉลองบ้านด้วย ก็สวดบทเจ็ดตำนานเหมือนงานมงคลทั่วไปตามแต่จะใช้แบบใดเหมาะสมเหมือนกันทั้ง 3 งาน ต่างแต่ตอนท้ายพิธีมีชักบังสุกุลอัฐิเป็นงานอวมงคล และอนุโมทนาทานเพื่อผู้มรณะในบั้นปลายเท่านั้น แต่เจ้าภาพไม่วงสายสิญจน์ ไม่ตั้งน้ำมนต์ แต่ตั้งโกศอัฐิเป็นประธานในงานเด่นเหมือนตั้งศพ แสดงว่าเจ้าภาพต้องการให้งานนี้ เป็นงานเพื่อผู้ตายโดยตรงและเป็นงานอวมงคลแท้ เช่นนี้ พระสงฆ์ต้องประกอบพิธีสวดพระพุทธรมณต์อย่างเดียวกับงานทำบุญเปิดศพที่กล่าวแล้วทุกประการ ส่วนพระสูตรที่จะสวดนอกจากสองสูตรที่นิยมในงานเปิดศพแล้วจะใช้สูตรอื่นใดที่เหมาะสมแก่งานก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร ความสำคัญของงานอวมงคลทุกลักษณะและทุกกรณี มีอยู่ประการหนึ่ง คือ ท้ายพิธีทุก ๆ พิธีมีชักบังสุกุลสรุปท้ายเท่านั้น